

ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆ ՆՈՐԻԿ

ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի
և իրավունքի ինստիտուտի հայցորդ,
ԵՀՀ միջազգային հարաբերությունների և իրավագիտության
ինստիտուտի դասախոս
Էլփոստ՝ norik.shaxnazaryan@yandex.ru

Հոդվածը նվիրված է սահմանադրական կարգավորման օբյեկտի բացահայտման և հստակեցման հետ կապված հարցերին: Մասնավորապես համակողմանի և իրավահամեմատական վերլուծության են ենթարկվել պարմական և գործող սահմանադրությունների կարգավորման օբյեկտը և առարկան, ուսումնասիրվել են դրանցից յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունները, ինչպես նաև արդի սահմանադրական զարգացումների հիմնական միությունները: Ուսումնասիրության առարկան են սահմանադրական կարգավորման օբյեկտի «լայն» և «նեղ» հասկացությունները, որոնք գոյություն ունեն մասնագիտական գրականության մեջ: Այս հարցը առավել հստակեցված է զարգացած իրավական համակարգի սահմանադրությունների (օրինակ՝ Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Իտալիայի, Լեհաստանի և այլն) առումով:

Հոդվածի նպատակն է հիմնավորել, որ սահմանադրությունը որպես օրենսդրության հիմք ունի կարգավորման օբյեկտի հստակ սահմանման անհրաժեշտություն: Առաջարկվում է սահմանադրական իրավակարգավորումներին հաղորդել որոշակի դինամիկա, օրինակ՝ ուղիղ և հետադարձ կապերի բնույթի բացահայտմամբ (սահմանադրական կարգավորում և դրա նկատմամբ հակազդեցություն), այդ կապերի հիմնական նպատակների նշմամբ (իրավական հիմքերի հաստատում հասարակական արժեքների սպեղծման և բաշխման համար) և տարրերով (բաղադրիչներով), որոնց միջև վերջիններս ձևավորվում են (մարդ, տարբեր կուլեկտիվներ, պետություն և հասարակություն):

Քանալի բառեր՝ սահմանադրական կարգավորման օբյեկտ, սահմանադրական հետազոտության առարկա, իրավական կարգավորում, մարդու և քաղաքացու իրավական կարգավիճակ, սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների հիմունքներ, պետական մարմինների կարգավիճակ, սահմանադրական իրավակարգավորումներ, իրավական դրույթներ, քաղաքական վարչակարգ:

Սահմանադրությունը՝ որպես պետության հիմնական օրենք, ունի իրավական կարգավորման հատուկ օբյեկտ¹: Այդ օբյեկտը տարբերվում է այն հարաբերություններից, որոնք, օրինակ, կարգավորվում են ՀՀ քրեական, քաղաքացիական օրենսգրքերով կամ ՀՀ վարչական իրավախախտումների մասին օրենսգրքով: Դրա հետ համաձայն են բոլոր հետազոտողները: Սակայն, այն հարցի վերաբերյալ, թե ինչպիսին պետք է լինի և ինչպիսին է սահմանադրական կարգավորման օբյեկտը, մասնագիտական գրականության մեջ կան տարբեր կարծիքներ: Միևնույն ժամանակ, որպես կանոն, և՛ Հայաստանում, և՛ արտասահմանյան երկրներում դիտարկում են միայն

¹ Հաճախ մասնագիտական գիտական գրականության մեջ սահմանադրական իրավունքի, սահմանադրական կարգավորման «առարկան» և «օբյեկտը» գործածվում են որպես նույնական հասկացություններ: Որոշ հեղինակներ սահմանազատում են օբյեկտի և առարկայի հասկացությունները: Լ. Ի. Բայտինը, իրավական գիտությունների վերաբերյալ, նշում է, որ «յուրաքանչյուր գիտություն ունի իր հետազոտության առարկան և օբյեկտը, որոնք սերտորեն փոխհարաբերակցվում են, սակայն նույնական չեն (Теория государства и права: Курс лекции / Под. ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. М.: Норма, 1997. С. 8): Տվյալ դեպքում խոսքը չի գնում կարգավորման օբյեկտի, այլ ուսումնասիրության օբյեկտի (և միաժամանակ՝ առարկայի) վերաբերյալ: Կարծում ենք, որ անհրաժեշտ է տարբերակել կարգավորման օբյեկտը և ուսումնասիրության առարկան: Կարգավորման օբյեկտը վերաբերում է գործող սահմանադրական իրավունքին (նորմերին), ուսումնասիրության առարկան՝ սահմանադրական իրավունքի գիտությանը և ուսումնական դասընթացին: Այլ դեպքում տեղի է ունենում հասկացությունների շփոթություն: Այն հստակորեն արտահայտվել է, օրինակ, հարցական նշանում, որով Մ. Պ. Ավդենկովան և Յու. Ա. Դմիտրևը մեկնաբանելով Ի. Ա. Կոնյուփինի դիրքորոշումը: Նրանք գրում են, որ Ի. Ա. Կոնյուփինը «սահմանադրական իրավունքի առարկայում ներառում է սահմանադրական-իրավական նորմեր», որը հաստատում է հասարակական կառուցվածքի հիմքերը, պետության և անհատի փոխհարաբերությունները, հանրային իրավունքի կազմակերպումը և իրականացումը: Այս սահմանման մեջ, ըստ Մ. Պ. Ավդենկովի և Յու. Ա. Դմիտրևի, «առավել հատկանշական է այն, որ սահմանադրական իրավունքի առարկայում նա (Ի. Ա. Կոնյուփովը) ներառում է ոչ թե հասարակական հարաբերությունները, ինչպես դա ավանդաբար ընդունված է, այլ սահմանադրական իրավական նորմերը՝ առանց սեփական դիրքորոշումը հիմնավորելու» (Авдеенков М. П., Дмитриев Ю. А. Конституционное право Российской Федерации: Курс лекций. 2-е изд. М., 2004. С. 13):

սահմանադրական իրավունքի օբյեկտը, այն դեպքում, երբ սահմանադրության օբյեկտին գրեթե ուշադրություն չի հատկացվում, կամ սահմանադրության օբյեկտը ընկալվում է որպես սահմանադրական իրավունքի ամբողջ ոլորտի օբյեկտին համարժեք:

Ինչպես նշել է սահմանադրագետ Վ. Ռ. Նազարյանը, «Յուրաքանչյուր երկրի սահմանադրություն լուծում է երկու գլխավոր խնդիր՝ պաշտոնապես հռչակում և իրավաբանորեն ամրագրում է ի ծնե մարդուն և ժողովրդին (ազգին) պատկանող և նրանցից անօտարելի իրավունքները և ազատությունները, հիմնադրում է դրանց կենսագործման պետական (մեխանիզմը)»²:

Սահմանադրական իրավունքի առարկայի և սահմանադրության կողմից կարգավորման օբյեկտի տարբերությունը երբեմն էական է: ԱՄՆ-ում, Նորվեգիայում, որոշ այլ երկրներում, որտեղ գործում են «հին» սահմանադրություններ, արտահայտվում է սահմանադրության կողմից կարգավորման օբյեկտի նկատմամբ «նեղ մոտեցումը»: Նշված երկրներում գործում է սահմանադրական իրավունքի օրենքների և այլ ակտերի հսկայական քանակություն, որոնք կարգավորում են հասարակության կյանքի տարբեր կողմեր, բազմաթիվ սոցիալական հարցեր, սակայն սահմանադրությունը նման նորմեր ոչ միշտ է ներառում: ԱՄՆ 1787թ. Սահմանադրությունը (հետագա 27 լրացումներով) սահմանափակվում է պետականության հարցերի (կառավարման ձև, ֆեդերալիզմ, պետական մարմիններ), ինչպես նաև մարդու և քաղաքացու իրավունքների կարգավորմամբ: Սահմանադրական իրավունքի գիտության մեջ նման սահմանադրությունները սովորաբար անվանվում են «գործիքակազմային»՝ ի տարբերություն «սոցիալականների», որոնք կարգավորում են համակարգի որոշ հարցեր³:

Արտասահմանյան երկրների սահմանադրությունների մեծամասնությունը, ինչպես նաև ՀՀ Սահմանադրությունը⁴, ունեն սոցիալական բնույթ: Դրանցում դրսևորվում է լայն մոտեցում կարգավորման օբյեկտի նկատմամբ: Որպես նման տեսակի առաջին սահմանադրություն՝ Մեքսիկայի Սահմանադրությունն է, որն ընդունվել է 1917թ. հունվարին՝ 1901-1917թթ.

² Նազարյան Վ. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության կոնցեպցիան: Երևան, 1992, էջ 17:

³ Ներկայումս գործիքակազմային են ժամանակավոր սահմանադրությունները, որոնք ընդունվում են պարզեցված կարգով անցումային շրջանի համար (օրինակ, Իրաքի 2004թ. ժամանակավոր սահմանադրությունը):

⁴ Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրության 1-ին հոդվածը, 2-րդ և 3-րդ գովեսները [//www.arlis.am](http://www.arlis.am):

ժողովրդական հեղափոխության արդյունքում: Այս սահմանադրությունը «կատարել է սոցիալ-տնտեսական կյանքի կարգավորում, շոշափել դրա այնպիսի ոլորտներ և ինստիտուտներ, ինչպիսիք են ագրարային հարաբերությունները և գյուղատնտեսական համայնքը, պետական և մասնավոր սեփականությունը, մենաշնորհը, աշխատանքը, եկեղեցին, դպրոցը և այլն: Հատկապես այս ոլորտներում նշել «հիմնական սահմանադրական դրույթների հակաֆեոդալական և հակաիմպերիալիստական արմատական հեղափոխական բնույթը»⁵:

Սահմանադրական իրավակարգավորումների մեջ առաջինը սոցիալական Գերմանիայի 1919թ. Վեյմարյան Սահմանադրությունն էր (դրա որոշ դրույթներ համարվում էին գործող հիտլերյան Գերմանիայում, առանձին հոդվածներ (136-139, 141), որոնք հիմնականում վերաբերում էին պետության և եկեղեցու հարաբերություններին, հռչակվեցին գործող նաև Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության 1949թ. հիմնական օրենքով): Միևնույն ժամանակ նախքան Գերմանիայի Վեյմարյան Սահմանադրությունը, 1918թ. ընդունվեց Խորհրդային Ռուսաստանի առաջին Սահմանադրությունը: Դա «պրոլետարիատի դիկտատուրայի պետության» բարձր աստիճանի սոցիալական սահմանադրություն էր: Այդ մոտեցումը ամրագրվեց և զարգացում ապրեց Խորհրդային Միության և Խորհրդային հանրապետությունների հետագա սահմանադրություններում: Այս սահմանադրությունները առաջինն ամրագրեցին հասարակական կարգի, սոցիալական (այդ սահմանադրություններում՝ դասակարգային) և ազգային հարաբերությունների հիմքերը, քաղաքական կուսակցությունների և այլ հասարակական միավորումների դերը, աշխատանքի և բաշխման սկզբունքները և այլն: Բոլոր նման դրույթները Խորհրդային սահմանադրություններում մեկնաբանվում էին մարքս-լենինյան տեսության դիրքերից, որոնց հիմքում դրված էր սահմանադրության դասակարգային էությունը, համաձայն որի՝ ցանկացած պետության սահմանադրություն արտահայտում է ոչ թե ողջ հասարակության շահերը, այլ հանդիսանում է դասակարգային պայքարի արդյունք, որպես գործիք, որի օգնությամբ այս կամ այն դասակարգը ամրագրում է իր քաղաքական տիրապետությունը:

⁵ St'u Мексиканские Соединенные Штаты. Конституция и законодательные акты / Под ред. и сост. О. А. Жыдкова. М., 1986. С. 14.

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո ֆաշիզմի պարտության մեջ Խորհրդային Միության վճռորոշ ներդրման և լայն դեմոկրատական շարժման արդյունքում ԽՍՀՄ դերն աշխարհում աճեց: Աճեց նաև սահմանադրության բովանդակության սահմանման նկատմամբ խորհրդային (այսինքն՝ լայն) մոտեցման ազդեցությունը: Եվրոպայի բազմաթիվ երկրներ (Իտալիա, Ֆրանսիա և այլն), իսկ հետագայում՝ Ասիայի, Աֆրիկայի, Լատինական Ամերիկայի երկրներ, ազատվելով գաղութային կախվածությունից, մերժելով պրոլետարիատի դիկտատուրայի հայեցակարգերը, միևնույն ժամանակ ընդունեցին սահմանադրական կարգավորման օբյեկտի նկատմամբ նման մոտեցումները: Բացի այդ, որոշ արևմտյան երկրների օրենսդրություններում սահմանված սոցիալական դրույթները (նման դրույթներ ամրագրվեցին Առաջին համաշխարհային պատերազմի արդյունքում), Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո բարձրացվեցին սահմանադրական մակարդակի, ներառվեցին սահմանադրությունների մեջ: Ներկայումս արտերկրում գերակայում է սահմանադրական կարգավորման օբյեկտի նկատմամբ տարածական մոտեցումը: Դա որոշակի աստիճանով ընդունվել է մուսուլմանական ֆունդամենտալիզմի երկրների (1992թ. Սաուդյան Արաբիա, 1996թ. Օման և այլն) նոր սահմանադրությունների (հիմնական օրենքի) կողմից: Նման մոտեցումը առավել համապատասխան է ժողովրդի շահերին, քանի որ բնակչության լայն շերտերի համար պետական մարմինների կառուցվածքի կամ գործունեության կարգի վերաբերյալ նորմերն ունեն ավելի պակաս նշանակություն, քան սոցիալական դրույթները: Աշխարհում նման մոտեցման ընդունումը՝ խորհրդային և դրանց մեծամասամբ կրկնօրինակող ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրների (հետագայում՝ արտերկրյա սոցիալիստական երկրների) սահմանադրությունների ազդեցությունն է:

Ժամանակակից հեղինակների մեծամասնությունը, հետազոտելով հետսոցիալիստական սահմանադրական իրավունքը, կանգնած է սահմանադրական կարգավորման օբյեկտի նկատմամբ լայն մոտեցման դիրքերում, չնայած այդ «լայն մոտեցումը» նույնպես միանման չէ, ինչպես տարբեր են նաև սահմանադրական կարգավորման օբյեկտում ներառվող կոնկրետ հասարակական հարաբերությունները:

Սահմանադրական իրավունքի կարգավորման առարկան սահմանվում է որպես սահմանադրական կարգի հիմքեր կազմող հասարակական հարաբերությունների, մարդու և քաղաքացու իրավական կարգավիճակի վերաբերյալ դրույթների, դաշնային կառուցվածքի և այլնի համակցություն: Երբեմն

այս հիմքերը հասարակական հարաբերություններում սեղմ արտահայտված են մինչև չորս, որոշ դեպքերում՝ մինչև մեկ «ենթաինստիտուտների» ձևով (Ե. Մ. Կովեշնիկով)⁶, որոնք ծագում են ազգային իշխանությունից (Ա. Վ. Զինովև)⁷:

Որոշ գիտնականների դիրքորոշումները (Ե. Ի. Կոզլով և ուրիշներ) որոշակի աստիճանով համընկնում են այն դրույթների հետ, որոնք նախնականում արտահայտվել են սվերդլովյան (ներկայումս՝ Եկատերինբուրգի) հեղինակների ուսումնական ձեռնարկներում արտասահմանյան երկրների սահմանադրական (պետական) իրավունքի ուսումնասիրության մեջ⁸: Համաձայն այդ դրույթների՝ սահմանադրական իրավունքը կարգավորում է հասարակության կյանքի բոլոր հիմնական ոլորտներում ձևավորվող հարաբերությունները՝ տնտեսական, քաղաքական, սոցիալական, հոգևոր: Այս դիրքորոշման նախնական թերությունն այն է, որ այն կարելի է հասկանալ որպես պնդում, որ սահմանադրությունը (սահմանադրական իրավունքի նորմերը) կարգավորում են այդ ոլորտների բոլոր հարաբերությունները⁹:

Օ. Ե. Կուտաֆինը առանձնացնում է հասարակական հարաբերությունների երկու խմբեր (հասարակության պետական կազմակերպման հետ կապված և այլ հարաբերությունների հիմքեր, որոնք բազային են համապատասխան ոլորտների համար)¹⁰: Ե. Ի. Կոլյուշինի սահմանադրական իրավունքի առարկայում ներառվում են հասարակական հարաբերությունների երեք խմբեր (ծագում են՝ հասարակական կառուցվածքի, քաղաքացու կարգավիճակի, պետության և պետական իշխանության իրականացման հետ)¹¹: Երեք հիմնական հարաբերությունների խմբեր են նշում Բ. Ն. Գաբրիչիձեն, Բ. Պ. Ելիսև, Ա. Գ. Չերնևալսկին¹²: Եվս երեք այլ խմբեր (սահմանադրական կառուցվածքի հիմքեր, իշխանությունների բաժանում, կառավարման

⁶ St'u Ковешников Е. М. Российское конституционное право. М., 2002, С.3.

⁷ St'u Зиновев А. В. Конституционное право России: проблемы теории и практики. М., СПб., 2000, С.10.

⁸ St'u Государственное право зарубежных социалистических стран: Учебно-методическое пособие. Свердловск, 1970. С.11. Государственное право зарубежных социалистических стран / Под. ред. В. Е. Чиркина и Б. Н. Топорнина. М., 1976. С. 5.

⁹ St'u Чиркин В. Е. Конституционное право Российской Федерации. М., 2001. С. 17.

¹⁰ St'u Кутафин О. Е. Предмет конституционного права. М., 2002. С. 23.

¹¹ St'u Колюшин Е. И. Конституционное (государственное) право России. М., 1999. С. 7.

¹² St'u Бажручидзе Б. Н., Елисеев Б. П. Чернявский А.Г. Конституционное право современной России. М. 2004. С. 7.

ձև, մարդու և քաղաքացու իրավական կարգավիճակի հիմքեր) նշում են Ա. Պ. Ավդեյենկովը և Յու. Ա. Դմիտրևը¹³:

Առանձնահատուկ դիրքորոշում է բնորոշ Մ. Վ. Բագլայի աշխատանքներին: Նա հարում է նեղ մոտեցմանը, որի հետ համամիտ ենք: Մ. Վ. Բագլայը առանձնացնում է սահմանադրական իրավունքի առարկայում (ըստ մեր տեսանկյան՝ կարգավորման օբյեկտում) հասարակական հարաբերությունների «երկու հիմնական ոլորտներ, ա) մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանություն (պետության և մարդու միջև հարաբերություններ), բ) պետության և պետական իշխանության կառուցվածք (իշխանական հարաբերություններ)»¹⁴: Ինչ վերաբերում է «հասարակական կառուցվածքի հիմքերի ամրապնդմանը», քաղաքացիական հասարակության սկզբունքների հաստատմանը, նման մոտեցումները, ըստ Մ. Վ. Բագլայի՝ բխում են ժողովրդավարական սկզբունքներից, իսկ տոտալիտարիզմի պայմաններում ընդունվում էր հասարակության պետական կառավարումը»¹⁵: Մ. Վ. Բագլայի դիրքորոշմանը համանման կարծիք (ոչ միայն սահմանադրության օբյեկտի, այլ ամբողջ սահմանադրական իրավունքի վերաբերյալ) ունեն նաև այլ հեղինակներ (Ի. Ս. Յացենկո¹⁶, Վ. Ի. Չերվոնյուկ¹⁷):

Այսպիսով՝ վերը շարադրված դիրքորոշումներն ունեն կարևոր նշանակություն սահմանադրական կարգավորման օբյեկտի էության ընկալման համար: Մեր տեսանկյունն ամբողջովին համընկնում է Ե. Ի. Կոզլովի տեսանկյան հետ: Սահմանադրության և հատկապես սահմանադրական իրավունքի մեջ կարևոր են սահմանադրական հիմքերը, ինչպես նաև սահմանադրական այլ ինստիտուտներ՝ մասնավորապես մարդու իրավական կարգավիճակը, խորհրդարանի ձևավորման կարգը և լիազորությունները, նախագահ - կառավարություն փոխհարաբերությունները, տեղական ինքնակառավարման մարմինների կարգավիճակը, դատական իշխանության հիմքերը, սահմանադրության ընդունման և փոփոխման կարգը և դրա վերաբերյալ հիմնահարցերի իրավակարգավորումը:

Որպես ամփոփում՝ նշենք, որ

¹³ Տե՛ս Авдеенков М. П., Дмитриев Ю. նշվ. աշխ., էջ 15-16.

¹⁴ Տե՛ս Баглай М. В. Конституционное право Российской Федерации. 4-е изд. М.: Норма, 2004. С. 5.

¹⁵ Նույն տեղում: էջ 6:

¹⁶ Տե՛ս Яацнко И. С. Конситуционное право Российской Федерации. М., 2003. С. 5.

¹⁷ Տե՛ս Червонюк В. И. Конситуционное право России. М., 2003. С.3.

1. Սահմանադրությունը բարդ սոցիալական – իրավական – քաղաքական երևույթ է, որը կարող է էական ազդեցություն ունենալ ինչպես երկրի կյանքի վերընթաց զարգացման, այնպես էլ այդ զարգացումը խոչընդոտելու, հետ պահելու գործում: Այդ կապակցությամբ առաջնային կարևորության հարցերից է դրա կարգավորման օբյեկտի և գործառնությունների ճիշտ ընկալումը:

2. Մեր կարծիքով, ՀՀ գործող Սահմանադրության մեջ բավականին ընդարձակ է ներկայացված սահմանադրական կարգավորման օբյեկտը, ուստի կարելի է հակիրճ բնութագրել հետևյալ կերպ՝ սահմանադրական կարգավորման օբյեկտը հասարակական հարաբերությունների առավել հիմնարար, սոցիալական նշանակություն ունեցող հարցերն են՝ պետության կառուցվածքը և կառավարման ձևը, քաղաքական վարչակարգը, անձի իրավական կարգավիճակը, երկրի ներքին և արտաքին քաղաքականության հիմունքները: Հետևաբար առաջարկում ենք, որ առաջիկա սահմանադրական բարփոխումներում հստակեցվի սահմանադրական կարգավորման օբյեկտը՝ հաշվի առնելով վերոհիշյալը, և «թեթևացնել» ՀՀ Սահմանադրությունը երկրորդական նորմերից ու կարգավորումներից, որոնք առկա են գործող ՀՀ Սահմանադրության մեջ:

3. Կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ սահմանադրությունը կարելի է որակել որպես ժամանակակից (սական ոչ ժամանակագրական, այլ ըստ էության), եթե դրա կարգավորման օբյեկտը հասարակական հարաբերությունների հիմքերն են՝ տնտեսական, սոցիալական, հասարակության քաղաքական համակարգի, նրա հոգևոր կյանքի, մարդու իրավական կարգավիճակի, անհատ-կոլեկտիվ-պետություն-հասարակություն ուղիղ և հետադարձ կապերի հիմքերը՝ ապահովելով հասարակության կայուն զարգացում և առաջընթաց:

4. Եզրահանգում ենք, որ պետության սահմանադրական կարգավորման օբյեկտը պայմանավորված է տվյալ երկրի իրավական համակարգի զարգացման ավանդույթներով, հասարակության առջև ծառացած խնդիրներով ու երկրի զարգացման տեսլականով:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. ՀՀ Սահմանադրություն // <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=102510>:

-
2. Конституция РФ //http://www.constitution.ru
 3. Նազարյան Վլ., Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության կոնցեպցիան, Երևան, 1992, էջ 17:
 4. Мексиканские Соединенные Штаты. Конституция и законодательные акты / Под ред. и сост. О. А. Жыдкова, М., 1986, с. 14,
 5. Теория государство и права: Курс лекции / Под. ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. М., Норма, 1997, с. 8
 6. Авдеенков М. П., Дмитриев Ю. А., Конституционное право Российской Федерации: Курс лекций, 2-е изд. М., 2004., с. 13
 7. Ковешников Е. М., Российское конституционное право, М., 2002, с.3.
 8. Зиновев А. В., Конституционное право России: проблемы теории и практики, М., СПб., 2000, с.10.
 9. Государственное право зарубежных социалистических стран: Учебно-методическое пособие, Свердловск, 1970, с. 11. Государственное право зарубежных социалистических стран / Под. ред. В. Е. Чиркина и Б. Н. Топорнина, М., 1976, с. 5.
 10. Чиркин В. Е., Конституционное право Российской Федерации, М., 2001, с. 17.
 11. Кутафин О. Е., Предмет конституционного права, М., 2002, с. 23.
 12. Колюшин Е. И., Конституционное (государственное) право России, М., 1999, с. 7.
 13. Бажручидзе Б. Н., Елисеев Б. П., Чернявский А.Г., Конституционное право современной России, М. , 2004, с. 7.
 14. Баглай М. В., Конституционное право Российской Федерации, 4-е изд. М. , Норма, 2004, с. 5.
 15. Яценко И. С., Конституционное право Российской Федерации, М., 2003, с. 5.
 16. Червонюк В. И. , Конституционное право России, М., 2003,с.3.
 17. Парламентское право России: Учеб. пособие/ Под ред. Т. Я. Хабриевой, 2-е изд. М., 2003, с. 15-26.
 18. Зорькин В. Д., Россия и Конституция в XXI веке, 2-е издание, М., 2008, с. 12-13.
 19. Манов Г. Н., Гражданское общество и правовое государство: предпосылки формирования, М., 1991.
 20. Great Britain. Constitutions of the Countries of the World. M.Y., 1984.
 21. Constitutional Reform Act 2005. L, 2005. Chap.4.

THE OBJECT OF CONSTITUTIONAL REGULATION

SHAHNAZARYAN NORIK

Applicant of the Institute of Philosophy,

Sociology and Law of NAS RA,

Lecturer of the Institute of International Relations and Jurisprudence of

“Haybusak” Yerevan University

e-mail: norik.shahnazaryan@yandex.ru

The article is devoted to issues related to the disclosure and clarification of the object of constitutional regulation. In particular, the object and subject of regulation of historical and current constitutions were subjected to a comprehensive and comparative legal analysis, the features of each of them, as well as the main trends of modern constitutional developments were studied. The subject of the study is the broad" and "narrow" concepts of the object of constitutional regulation that exist in professional literature. This issue is more clearly defined in terms of the constitutions of the developed legal system (e.g. Germany, France, Italy, Poland, etc.).

The purpose of the article is to substantiate that the constitution as the basis of legislation has the need for a clear definition of the object of regulation. It is proposed to give certain dynamics to constitutional legal regulations, for example, by identifying the nature of direct and inverse relationships (constitutional regulation and resistance to it), specifying the main goals of these relationships (establishment of legal bases for the creation and distribution of public values) and the elements (components) among which the latter are formed (a person, various collectives, the state and society).

Keywords: object of constitutional regulation, subject of constitutional research, legal regulation, legal status of a person and a citizen, fundamentals of socio-economic relations, status of state bodies, constitutional legal regulations, legal provisions, political regime.

ОБЪЕКТ КОНСТИТУЦИОННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

ШАХНАЗАРЯН НОРИК

*Соискатель Института философии, социологии и права НАН РА
Преподаватель Института международных отношений и юриспруденции
Ереванского Университета «Айбусак»
электронная почта: norik.shahnazaryan@yandex.ru*

Статья посвящена вопросам, связанным с раскрытием и уточнением объекта конституционного регулирования. В частности, всестороннему и сравнительно-правовому анализу подверглись объект и предмет регулирования исторических и действующих Конституций, были изучены особенности каждой из них, а также основные тенденции современных конституционных развитий. Предметом исследования являются «широкое» и «узкое» понятия объекта конституционного регулирования, существующие в профессиональной литературе. Этот вопрос более четко прояснен с точки зрения Конституции развитой правовой системы (например, Германии, Франции, Италии, Польши и т.д.).

Цель статьи – обосновать, что конституция как основа законодательства имеет необходимость четкого определения объекта регулирования. Предлагается придать конституционным правовым регулированиям определенную динамику, например, выявлением характера прямых и обратных связей (конституционное регулирование и противодействие по отношению к нему), обозначением основных целей этих связей (установление правовых основ для создания и распределения общественных ценностей) и элементов (компонентов), между которыми они формируются (человек, различные коллективы, государство и общество).

Ключевые слова: объект конституционного регулирования, предмет конституционного исследования, правовое регулирование, правовой статус человека и гражданина, основы социально-экономических отношений, статус государственных органов, конституционные правовые регулирования, правовые положения, политический режим.

Հոդվածը ներկայացվել է խմբագրական խորհուրդ 16.04.2022թ.:

Հոդվածը գրախոսվել է 18.07.2022թ.: